

CAHİT SITKI TARANCI'DA DÜŞ VE GERÇEK ÇATIŞMASI

The Struggle of Dream and Reality in Cahit Sıtkı Tarancı

Kamuran ERONAT *

ÖZET

Cahit Sıtkı Tarancı Türk Edebiyatı'nda varoluşu ve yokluğu orijinal bir biçimde değerlendiren şairlerimizin en özgünlerindedir. Şiirlerinde ölüm gerçeği ile beraber yaşamdaki güzellikleri de bir armoni eşliğinde sunmayı başarır. Zaman zaman hayattaki zorluk ve sıkıntılardan tabiata ve düş alemine sığınan şair, ruhundaki bu çatışma zeminini şiirlerine yansıtır.

Yaşamı boyunca muhtelif sıkıntılarla mücadelede kimi zaman yenik düşen şair, yarattığı düş ortamında mutluluğun sırlarını aramıştır. Şiirlerinde simgesel değerleri çok iyi işleyen Tarancı, bu özelliği ile dikkatleri üzerinde toplamayı başarır.

Yalnızlık, gariplik, iletişimsizlik, korku ve ölüm gibi fenomenleri sürekli gündemde tutan Cahit Sıtkı, yaşamın geçiciliğini de göz önüne alarak hedeflerine düşler dünyasında ulaşmayı tasarlar. Gerçeklerden kaçmak için çocuk dünyasının kural tanımaz özgürlüğüne de zaman zaman kaçmak isteyen şair, şiirlerinde bu isteklerini de yansıtır.

Yaşamında hayat ve ölüm gerçeğinin anlamını herkesten farklı bir şekilde değerlendiren Otuz Beş Yaş Şairi, bu çatışmanın insan ruhundaki tepkilerini farklı ölçeklerle yansıtır. Söz konusu mücadelelerden zaman zaman yorulan Tarancı, muhayyel yer ve sevgili arayışları ile ruhunu dinlendirmiş ve kendisine özgü objelerle teselli odakları yaratmıştır.

Netice itibarıyla, Cahit Sıtkı, sanatında ele aldığı düş ve gerçek unsurlarını yaşayarak adeta bir armoni eşliğinde şiirlerine nakşetmiş ve bu özelliği ile sanatını ölümsüzleştirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Düş, gerçek, çatışma, simge, teselli.

ABSTRACT

Cahit Sıtkı Tarancı is one of the most precious poets who evaluated the existence and absence originally in Turkish Literature. In his poems he succeeds to submit the beauties of life and the reality of death with a harmony. From time to time the poet who returns to nature and dream world because of the difficulties and troubles in the life reflects these spiritual conflicts in his poems.

---

* Dr., Kamuran ERONAT, D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Diyarbakır. eronat@ttnet.net.tr

The poet who was defeated in struggle of various troubles in some parts of his life, tried to find the secrets of happiness in the dream world which was created by himself. Tarancı used the symbolic values skillfully and succeeded to attract attention with this feature.

Cahit Sıtkı Tarancı who processed the phenomena of loneliness, peculiarity, fear and death continuously, envisaged reaching his targets in dream world by taking care the fleeting of life. The poet, who wanted to run into the freedom of child world which has no rule, reflected these desires in his poems.

The poet of "Thirty Five Age" who evaluated the reality of life and death different from the others reflected the reactions of the human spirit in various dimensions. He got tired because of the struggles that were under consideration. He rested his spirit by looking for imaginary places; darlings and he created some special consolation focuses.

As a result, Cahit Sıtkı engraved the object of dream and reality that was used in his art by living with a harmony in his poets and till today he protected the continuity of their values by this property.

Key Words: *Dream, reality, struggle, symbol, consolation.*

CAHİT SITKI TARANCI'DA DÜŞ ve GERÇEK ÇATIŞMASI

Şiire onbeş yaşında bir öğrenciyken başlayan ve yirmidört yaşında o zamanın en önemli edebiyat dergisi Servet-i Fünun'da ilk şiiri yayımlanan Cahit Sıtkı Tarancı, ünlü yazar Peyami Safa tarafından keşfedilip edebiyat dünyamıza takdim edilir. Bu dönemden sonra kendine özgü bakış açısı ve ele aldığı tematik unsurlarla Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri'ne katkılarıyla unutulmaz şairler arasında ayrıcalıklı bir yere sahip olan Tarancı, Türkçeye olan hakimiyetiyle de dikkatleri üzerinde toplamayı başarır.

Türk Edebiyatı'nda şiirin yapısı hakkında ve nasıl yazılması hususunda özgün düşüncelere sahip olan ve yer yer gerek vezinden, gerekse kelimelerin taşıdığı anlam ve simgesel değerler bütününe kadar, bu sanat dalı hakkında fikirlerini ortaya sunan şair, şiirlerinde ileri sürdüğü düşünceleri gerçekleştirmiş ve şiir eleştirmenlerinin sürekli gündeminde yer almıştır.

Cahit Sıtkı Tarancı şiirlerindeki tematik yelpazede de özgünlüğün sınırlarını zorlar. Özellikle hayata bakış açısındaki "**düş ve gerçek**" unsurlarının devamlı olarak kendi ruh dünyasındaki mücadelesi ve bu mücadelenin dış dünyaya aksedişindeki tepkiler, ünlü şairin şiirlerindeki derinliği su yüzüne taşır. Nitekim, sanatçının hemen hemen bütün şiirlerinde kendisini hissettiren "ölüm" gerçeğinin işlenmesi, mevcut olan çatışma zeminini tetikleyen en vazgeçilmez bir motif olarak karşımıza çıkmakta ve hayatın bütün gerçeğinde yatan sevinç, sıkıntı ve olumsuzluklar bu "ölüm" gerçeği ile anlam kazanmaktadır. Özellikle **yalnızlık, gariplik, iletişimsizlik** ve **korku** gibi fenomenlerle "kozmetik düzen"[1] karşısındaki insanın çaresizliğini ele alan ve bu kaotik oluşumu "ölüm" ile çerçevelenen sonla noktalanışını sorgulayan Tarancı, en büyük kaçışını, sanatın mihenk taşı olarak

gördüğü tabiata yönelmekle gerçekleştirir. Zaman zaman hayatın gerçekleri karşısındaki zorluklardan bunalan ve hatıralarına da yönelen şair, özellikle çocukluktaki o kural tanımaz sınırsız özgürlükler dünyasına giderek de kendisine kısa süreli teselli kaynakları yaratır. Bu belirttiğimiz özellikler ve sürekli iç dünyada adeta bir med-cezir şeklinde hareketlenen duygular, dış yapıda şaire özgün ve çarpıcı bir portre kazandırır. Bu portreye anlam katan ışık kırılmaları, Tarancı'nın kelimelere yüklediği ve onlarla yaşattığı anlam değerlerindeki uyumla paralellik oluşturur. Bu perspektiften bakacak olursak Otuz Beş Yaş Şairi'nin sanatındaki başarının “düş ve gerçek” yoğunlaşmasındaki ivmeden seyir kazandığını belirtebiliriz.

Çocukluğundan beri sahip olduğu mizaç, şaire bu yönde bir yapı kazandırır. Mutluluk, güven ve huzur dolu aile yapılanmasından eğitim amacıyla genç yaşta ayrılan ve bir anda İstanbul'da yalnız bir ortamda kendisini bulan Tarancı, bu kaybettiği saadet ortamını yeniden yakalamanın endişesi ile beraber duygularını kaleme alır ve özellikle de ona en büyük ilham kaynağı olan Baudelaire'nin etkisiyle ölmez şiirlerini yazma işine koyulur. Bu doğrultuda yazdığı şiirlerde zaman zaman hayatın zorluğundan bunalan ve huzuru tabiata yönelmekte bulan Cahit Sıtkı, genellikle; “bahar”, “gece”, “sabah”, “güneş”, “hava”, “yağmur”, “kuşlar” ve “deniz” motifli tabiat objelerine sığınarak bir anlamda kendisine hayattaki zorluklara karşı “direnc odakları oluşturmayı” [2] hedefler.

Cahit Sıtkı'nın realiteden böylesine bir arzu ile kaçmak istemesinin gerçeğinde elbette derin ve gizemli özellikler yatmaktadır. Bunları; kendisinin bir sevgiliye sahip olamamasına, yakışıklı olmayıp karşı cinstekilerle kolay iletişim kuramamasına ve ailesinin çok isteyip de kendisinin bir türlü o yüksek tahsili tamamlayamamasına endeksleyebiliriz. Netice itibarıyla Cahit Sıtkı, hayatta hedeflediği odaklara ulaşmakta bazen başarısız olmuş, bazen de geç kalmıştır. Bu durum da ondaki kaçış unsurunu zaman zaman hızlandırmış ve farklı teselli kaynakları aramasına sebep oluşturmuştur.

Tarancı'nın “şiirlerinde çok işlenen kavramlar arasında “ayna” ve “rüya” [3] motiflerinin bulunması da yine dikkatlerden kaçmayan özellikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynalar, Aynalarda Gece şiirleri bu çerçevede yazılan şiirlerdir. Özellikle Aynalar şiirindeki;

“ Aynalar, aynalar sevgili aynalar,
Yok beni anlayan, seven sizin kadar.
Öldükten sonra da, yine sizin kadar,
Kim beni düşünür, hayalimi saklar?”

Aynalar, ne olur, siz yalnız aynalar.” [O.B.Y., s 52]*.

dizeleri şairin mevcut niteliklerine ışık tutar. Özellikle anlaşılmaması, sevmek istemesi ve ölümden sonra yine aynaların samimiyeti ile teselli bulmayı hedeflemesi, bu durumu özetlemektedir. Ayna objesi bir anlamda burada şaire “kendini karşılaştırma ve sorgulama fırsatı tanıyan bir karşı görünüm” [4] arz eder. O hem bir arkadaş hem de gerçekleri olduğu gibi yansıtan realist bir göstergedir.

Rüyamız şiirinde de yine gerçek ötesine bir yöneliş sezilir. Muhayyel bir sevgili ile huzur dolu bir zeminde adeta rüyadan uyanmak istemeyen şair, duygularını şu dizelerle dile getirirken;

“ Ne vakitten beridir burada oturmuşuz,
Dünden hatta bugünden bile yok haberimiz,
Yaşamın en güzel noktasında durmuşuz,
Bir huzur ahengine dalmış gönüllerimiz.

Uyanabilir miyiz sanki böyle rüyadan?

- Asırlar kadar uzun, müphem ve tatlı bir an –

Biz o kadar sarhoşuz, o kadar sarhoşuz biz!” [O.B.Y., s 54]

sanki hayatın dikenli atmosferinden sıyrılmayı istemektedir. Burada dünden hatta bugünden haberdar olunamayacak kadar saadet dolu bir ân yaşamının güzelliği ancak rüyada gerçekleşebilmekle, “**huzur**”, “**tatlı an**” ve “**sarhoş**” gibi insanı çepeçevre saran mutluluk sembolleri ile gerçek ötesi dünyadaki güzelliğin ahengi resmedilmektedir.

Şairin dikkatleri çektiği gibi “yaşamın en güzel noktası” ancak rüya aleminde yakalanabilmekte hayatın gerçeğindeki sıkıntılar ancak bu düzlemde bertaraf edilebilmektedir. Yaşamın bir gün sona ereceği, hayatın tükeneceği ve o akıbeti belli olmayan ölüm gerçeğinin insanla yüzleşecek olması kısacası varoluşun geçici bir süreç olarak tanımlanması, şairi en çok huzursuz eden bir gerçektir. “ Aslında ‘Cahit Sıtkı’ varlığın kendisinden değil geçiciliğinden memnun değildir, bunun için realitelerden kaçmak istemektedir.” [5] Tarancı’nın sürekli olarak bu düşünceler ile kendisini tahlil etmesi de hep bu nedenlerden tetik kazanır.

Cahit Sıtkı, olgunluk döneminde sürekli olarak düşüncesinde idealleştirdiği bir sevgilinin peşi sıra koşar. Sevgiliye ulaşmak için giriştiği birçok atak sonuçsuz kalmış bu da kendisini yalnızlığa ve kaçışa zorlamıştır. Robenson şiiri de “sonuçsuz aşk girişimleri ve sığılaşan toplumsal ilişkilerin baskılarından bunalan şairin, uzaklara giderek yalnızlığı içinde kendini yeniden kurma arzusunu yansıtır.” [6] Bu şiir aynı zamanda gerçeklerden uzak

---

* Şiir alıntıları Asım Bezirci’nin Otuz Beş Yaş adı altında derlediği kitaptan alınmıştır. O.B.Y., kısaltması ile verilen alıntılar eserin 2003 yılı 22. basımına ait olup Can Yayınları tarafından yayımlanmıştır.

kalmak için seçilmiş “**labirent**” yapılı ve ütopyik bir dünya yaratma endişesine ışık tutmaktadır. “Labirent teması, dünyada kendi yerlerini tam olarak bulamamış insanlardaki sıkıntıyı ifade etmektedir.” [7] Robenson da Cahit Sıtkı Tarancı’nın ifade ettiği gibi “bir bunalmanın mahsulüdür” [8] Nitekim şiirde;

“Robenson, akıllı Robenson’um,
Ne imreniyorum sana bilsen!
Göstersen adana giden yolu;
Başımı dinlemek istiyorum.
(...)
Robenson, halden bilir Robenson,
Adan hâlâ batmadıysa eğer,
Alıp götürsen beni oraya,
Deniz yolu kapanmadan evvel!” [O.B.Y. , s. 146]

dizeleri ile ifade olunan durum, gerçek ötesine ulaşma arzusunun somutlaştırır. Yalnızlık, sevgisizlik ve her şeye rağmen hayata olan bağlılık ve ondan bir gün kopacak olma endişesi, Otuz Beş Yaş Şairi’ne bu şiirlerini yazdırır. Zahir Güvemli’nin de işaret ettiği gibi; “ Cahit’in ıstırapı yalnızlıktı. İçtiyse, ondan içti, yazdıysa onun şevkiyle yazdı. Şairdi çünkü. Herkesten şiddetli hissediyordu hayatı ve ölümü. Kimseye anlatamıyordu kendini. Halinden bilen yoktu. Tanıdığım en hisli, en kendine kapalı ve en ... neyse, işte öyleydi Cahit Sıtkı”. [9] Belirtildiği üzere Tarancı’nın ıstırapının derinliği geniş açılımlıydı. Duygu yoğunluğunu fazlasıyla hissettiği için duyarlılığının ölçüsü yüksek orandıydı. 15 Mayıs 1930’da Servet-i Fünun’da yayımlanan ve ilk şiirlerinden birini teşkil eden Talihsiz şiirinde şu dizelerde dile getirdiği gibi;

“Kundaksız uzatıldın iğneli beşiğine
Ve böylece Azrail
Istırapı mıhladı küçücük benliğine” [O.B.Y., s.26]

hayatı iğneli bir beşiğe benzetmekteydi. Bu iğne, kuşkusuz şaire gerçeği gösteren bir simge, düş alemine gitmesini engelleyen bir gösterge idi. Dikkat edilirse şair hayatın meşakkatli yolundaki bu ilk başlangıca önceden kayıtsız kalmamış ve yaşayacağı süreçteki gerçekleri iğne metaforu ile açıklamıştır.

Yakın dostu Şahap Sıtkı’nın da dile getirdiği gibi; “işe, sevince, zevke, yorgunluğa, acıya, kazanmaya, yitirmeğe, yükselmeğe, alçalmağa, övünmeğe, yerilmeğe, başarıya, başarısızlığa karşı koyu bir kayıtsızlığı” [10] olan Cahit Sıtkı Tarancı, zaman zaman sığındığı düş aleminden yaşadığı güzel gerçeklerle de sıyrılmamasını bilmiştir. O, çok arzuladığı ve bir an önce yanında görmeyi tasarladığı sevgilisine ancak kırk yaşında kavuşabilir. Ünlü şair çok sevdiği eşi Cavidan Hanım’la olan izdivacını Düşten Güzel şiiriyle dile getirirken, gerçekteki güzelliklerin de sarsıcı şokunu yaşamış ve bundan büyük bir mutluluk tatmıştır:

“İlktir baharın gönlümce geldiği
İlktir hem sarhoş hem ayık olduğum
Bir gerçek içindeyim düştün güzel
Sevdiğim gülüyor yanibaşımda

Aşkından tâlihimin düzeldiği
Sen gökte ararken yerde bulduğum
Bir sende gördüm ince ruh ince bel
Senden murada erdim kırk yaşında” [O.B.Y., s.193]

Görüldüğü üzere “her felaketi, muhabbeti, sevinci, saadeti dünyanın en büyük hadiselerinden en küçük vak’alarına kadar her şeyi, şiir için bir vesile telakki” [11] eden Otuz Beş Yaş Şairi, Düşten Güzel’de yaşadığı güzel gerçeği ütopye dünyaya tercih etmiş, “düş ve gerçek” çatışmasında asıl mutluluğu bu kez gerçekte bulduğunu itiraf etmiştir.

Bu şiirde somut bir şekilde belirginleştiği gibi “bahar”, “sarhoş”, “ayık”, “gerçek” ve “düş” imgeleri şairin düşünce dünyasında sürekli hareket halindeki metaforları temsil eder. Bu özellik Tarancı’nın bilinç altındaki hareketlenmelerin ne denli kaygan bir zeminde olduğunu gösterir. Belki de bu nitelik onun kaderinde de aynı şekilde tecelli etmiştir ki kırk yaşında erdiği muradına doyamadan felç geçirmiş, konuşma yeteneğini kaybedip son olarak da zatülcenpten hayata veda etmiştir.

Sonuç olarak Cahit Sıtkı Tarancı, şiirlerinde, sürekli olarak düş ve gerçek alemdeki objelere sığınarak hayata karşı tutunabilmenin yollarını aramıştır. Kendisinin ileri derecede duygusal olması ve hayattaki gerçeklerin kendi idealleri doğrultusunda ivme kazanamaması şairi zaman zaman karamsarlığa yöneltmiştir. Fakat hayatın kısa ve bir gün sona erecek olması da sanatçının yaşamın güzelliklerine tamamen kayıtsız kalmasına engel oluşturmuştur. Bu nedenledir ki Talihsiz şiiri ile insan hayatındaki sıkıntıların daha yaşamın ilk basamaklarında onu çepeçevre kuşattığına işaret eden Cahit Sıtkı, zaman zaman da kısa sürecek olan yaşamında bu talihsiz kadere başkaldırışını yine şiirlerindeki haykırın eda ile sürdürmüştür. Hayatın sürprizleri ve kaderin cilveleri karşısındaki tepkilerini sanatı ile gösteren Tarancı, özellikle ölüm ve yaşamın güzellikleri ekseninde zaman zaman sanal alemlere yönelmiş ve en etkili düşüncelerini bu atmosferlerden etkilenerek dile getirmiştir. Onun şiirlerindeki objelerin simge değerlerinin evrensel nitelikli olması ve okuyan herkesi etki altına alması, bu ortak nitelikli düşünceler odağını iyi değerlendirmiş olmasından kaynaklanır. Kısacası ünlü şairin sahip olduğu mizaç, edinmiş olduğu hayat kültürü, sanatçının şiirlerine **düş** ve **gerçek** dünyada orijinal nitelikli yapı taşları kazandırmış ve şiirlerindeki bu motifler renk uyumunun canlı kalmasını sağlayan nakışlar gibi her okuyanda estetik duyguların uyanmasına vesile oluşturmuşlardır.

KAYNAKLAR

1. **Korkmaz, R.:** İkaros'un Yeni Yüzü Cahit Sıtkı Tarancı, Akçağ Yay., s.163,2002,(ISBN 975-338-370-3), Ankara.
2. **a.g.e.**, s.194.
3. **Binyazar,A.:** Cahit Sıtkı'nın şiiri gerek duyarlık, gerek biçim yönünden büyük dalgalanmalar göstermez, Milliyet Sanat Dergisi, S.200, s.5, 8 Ekim 1976.
4. **Korkmaz, R.:** a.g.e., s.267.
5. **Samanoğlu, G.:** Cahit Sıtkı Tarancı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., s.33, 1988,(ISBN 975-17-0255-0), Ankara.
6. **Korkmaz, R.:** a.g.e., s.151.
7. **Bourneur, R. & Quillet, R.:** Roman Dünyası ve İncelemesi, (Çev: Doç. Dr. Hüseyin Gümüş), Kültür Bakanlığı Yay., s.117, 1989, (ISBN 975-17-0492-8) Ankara.
8. **Uyguner, M.:** Tarancı'nın Şiiri Üzerine Düşünceler, Varlık, S.492, s.11, 15 Aralık 1958.
9. **Güvemli, Z.:** Cahit'in İstirabı Yalnızlığı, Varlık, S.443, s.10, 01 Aralık 1956.
10. **Sıtkı, Ş.:** Cahit Sıtkı Tarancı, Tarancı, S.1, s.6, 15 Mart 1967.
11. **Saba, Z. O.:** Cahitle Günlerimiz, Varlık, S.444, s.8, 15 Aralık 1956.